

ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის მექანიზმები

ნათია მახათაძე

სამართლის დოქტორი,

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი,

პროფესორი, საქართველო

n.makhatadze@seu.edu.ge

რეზიუმე. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1214-ე მუხლი ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის კრიტერიუმებად ადგენს სამართლიანობისა და გონივრულობის კატეგორიებს. საქართველოს კანონმდებლობა, ისევე როგორც სასამართლო პრაქტიკა სხვა კრიტერიუმებს, გარდა ზემოაღნიშნულისა, არ ითვალისწინებს. თავის მხრივ, დასახელებული კატეგორიები ატარებს აბსტრაქტულ ხასიათს და ინტერპრეტაციის ფართო დისკრეციას ანიჭებს სასამართლოს. აღნიშნული კი, წარმოშობს არაერთგვაროვანი პრაქტიკის განვითარების მომეტებულ რისკს, რაც საბოლოოდ, ქმნის ბავშვის საუკეთესო ინტერესის ხელყოფის საფრთხეს.

ნაშრომში წარმოდგენილია ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას გასათვალისწინებელი კონკრეტული მოთხოვნები, რომლებსაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა დაეთმოს მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში, რათა უზრუნველყოფილ იქნას ბავშვის უფლებათა კოდექსით გარანტირებული ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

ნაშრომი სხვა სამართლებრივ მოდელებზე დაყრდნობით, ახდენს ალიმენტის ოდენობის გამომანგარიშების სისტემების სრულ-

ყოფილ ანალიზს, მისი გადაანგარიშების შესაძლებლობას ინდექსაციის გზით, რაც საბოლოოდ, სამართალწარმოების პროცესში ბავშვის საუკეთესო ინტერესის დაცვის მიზანს ემსახურება.

საკვანძო სიტყვები: ალიმენტი, მოდელი, ბავშვის საუკეთესო ინტერესი, მატერიალური მდგომარეობა, საალიმენტო ვალდებულება.

შესავალი

ალიმენტი წარმოადგენს იმ თანხას, რომელიც უზრუნველყოფს ბავშვის რჩენას და მისი ცხოვრებისათვის სათანადო პირობების შენარჩუნებას. მშობლის საალიმენტო ვალდებულება სარგებლობს უპირატესობით სხვა ტიპის ვალდებულებებთან მიმართებით.¹ ბავშვის საალიმენტო ვალდებულება აღიარებულია როგორც საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებით, ისე ცალკეულ სახელმწიფოთა შიდა კანონმდებლობით.

საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებს შორის ხაზგასასმელია ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენცია, რომლის 27-ე მუხლი აღიარებს ყოველი ბავშვის უფლებას, უზრუნველყოფილ იყოს ცხოვრების იმგვარი დონით, რომელიც აუცილებელია მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, ზნეობრივი და სოციალური განვითარებისათვის.²

საქართველოს შიდა კანონმდებლობით ბავშვის საალიმენტო ვალდებულება განმტკიცებულია როგორც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით (შემდგომში სსკ), ისე საქართველოს კანონით „ბავშვის უფლებათა კოდექსი“. ბავშვის უფლებათა კოდექსის 46-ე მუხლის მე-2 ნაწილის პირველი წინადადების თანახმად, ყოველ ბავშვს აქვს უფლება ცხოვრების ისეთ სტანდარტზე, რომელიც შეესაბამება მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, მორალური და სოციალური განვითარების საჭიროებებს. ამავე კოდექსის 47-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, ბავშვს უფლება აქვს, ჰქონდეს ცხოვრების ისეთი პირობები, რომლებიც ხელს უწყობს მის სრულფასოვან ფიზიკურ, ინტელექტუალურ, გონებრივ, სოციალურ და მორალურ განვითარებას, ხოლო ამავე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, ბავშვის ცხოვრების სათანადო სტანდარტი ითვალისწინებს ბავშვის სულ მცირე, საკვებით, სუფთა სასმელი წყლით, ეკოლოგიურად სუფთა საცხოვრებელი გარემოთი, პირველადი ჯანმრთელობის დაცვის ხელმისაწვდომობით, ჯანსაღი ცხოვრების წესით, კატასტროფისა და უბედური შემთხვევისგან დაცვის შესახებ საბაზისო ინფორმაციითა და შესაბამისი მექანიზმებით უზრუნველყოფას.

სსკ-ის 1212-ე მუხლის თანახმად, მშობლები მოვალენი არიან არჩინონ თავიანთი არასრულწლოვანი შვილები, აგრეთვე შრომისუუნარო შვილები, რომლებიც დახმარებას საჭი-

¹ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია, 17 ოქტომბერი, 2025, საქმე N2/1183-25.

² თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია, 30 ივლისი, 2025, საქმე N2/18472-25.

როებენ. ამავე კოდექსის 1214-ე მუხლის თანახმად, მშობელთა მიერ ალიმენტის ოდენობაზე შეთანხმების შეუძლებლობისას, მის ოდენობას განსაზღვრავს სასამართლო. ალიმენტის ოდენობას სასამართლო განსაზღვრავს გონივრული, სამართლიანი შეფასების საფუძველზე შვილის ნორმალური რჩენა-აღზრდისათვის აუცილებელ მოთხოვნათა ფარგლებში. ამდენად, სამოქალაქო კოდექსით ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის ძირითად კრიტერიუმებად მითითებულია – სამართლიანობა და გონივრულობა.

გარდა ზემოაღნიშნული ზოგადი კრიტერიუმებისა, საქართველოს კანონმდებლობით ან სასამართლო პრაქტიკით ალიმენტის განსაზღვრის კონკრეტული სახელმძღვანელო მითითებები არ არის დადგენილი. აღნიშნული წარმოშობს არსებითი ხასიათის სირთულეებს. კანონმდებლობით ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის მკაფიო კრიტერიუმების არარსებობის პირობებში, სასამართლოებს ენიჭებათ ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის ფართო დისკრეცია. ამგვარი უფლებამოსილების პრაქტიკაში რეალიზაცია მუდმივად უკავშირდება არაერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის დადგენის რისკებს, რისი პრაქტიკული მაგალითებიც მრავლადაა. აღნიშნულს ემატება ის გარემოებაც, რომ საერთო სასამართლოების სისტემას მიკუთვნებულ ცალკეულ სასამართლოთა გადაწყვეტილებებში შერჩეული ალიმენტის ოდენობის გამოანგარიშების მოდელები, ასეთის არსებობისას, არ არის სავალდებულო სხვა სასამართლოებისთვის. შედეგად, უფრო მეტად იმატებს განსხვავებული გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა. სწორედ აღნიშნული განაპირობებს საკვლევი საკითხის აქტუალობას.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ნაშრომში არსებული ძირითადი საკითხია, რომ განისაზღვროს ალიმენტის ოდენობის დადგენის კონკრეტული კრიტერიუმები. შედეგად ჩამოყალიბდეს ძირითადი სახელმძღვანელო მითითებები, რაც გაამარტივებს სასამართლო გადაწყვეტილების მიღების პროცესს და ხელს შეუწყობს ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის დადგენას. აღნიშნული კი, საბოლოოდ, უზრუნველყოფს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვას, რომელიც წარმოადგენს საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებით გარანტირებულ ინტერესს. დასახელებული მიზნის მისაღწევად: გაანალიზებულ იქნება სამართლებრივი ჩარხო უშუალოდ საკვლევ საკითხთან დაკავშირებით; გაანალიზდება სასამართლო პრაქტიკა; განხორციელდება ალიმენტის განსაზღვრის არსებული მოდელის შედარება სხვა ქვეყნების, მათ შორის, გერმანიის, აშშ-ის მოდელებთან.

ნაშრომი კონცენტრირებულია ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის არა მარტოდენ თეორიული, არამედ პრაქტიკული საკითხების სიღრმისეულ გააზრებასა და შედეგად, სახელმძღვანელო მითითებების იდენტიფიცირებაზე, რაც სიახლეს წარმოადგენს. უშუალოდ დასახელებული საკითხი ნაკლებად არის გაანალიზებული ქართულ სამართლებრივ

სივრცეში. აღნიშნული კრიტიკულად მნიშვნელოვანია იმ ფონზე, როცა ალიმენტის ოდენობის დაკისრების მოთხოვნით საერთო სასამართლოებისადმი მიმართვის მაჩვენებელი მზარდია. ნაშრომის პრაქტიკული და თეორიული მნიშვნელობა მდგომარეობს იმაში, რომ ის იძლევა დასახელებული საკითხებისა და სახელმძღვანელო მითითებების პრაქტიკაში გამოყენებისა და შედეგად, ბავშვის კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებების ამ გზით დაცვის შესაძლებლობას.

მეთოდოლოგია

ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის თაობაზე ეროვნული და საერთაშორისო სამართლებრივი ჩარჩოს გაანალიზების და შესაბამისი წინადადებების შემუშავების მიზნით, გამოყენებულია ნორმატიული ანალიზის მეთოდი, რომლის ფარგლებშიც გაანალიზებულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსისა და ბავშვის უფლებათა კოდექსის რეგლამენტაცია უშუალოდ საკვლევ საკითხთან დაკავშირებით.

შედარებით-სამართლებრივი ანალიზის ფარგლებში განხორციელებულია დოქტრინისა და ნორმატიული მასალის შედარება გერმანიისა და აშშ-ის დოქტრინასა და სასამართლო პრაქტიკასთან, რათა შესაძლებელი გახდეს კონკრეტული სახელმძღვანელო მითითებების იდენტიფიცირება.

ნაშრომის ფარგლებში გაანალიზებულია საერთო სასამართლოების, განსაკუთრებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკა, უშუალოდ საკვლევ საკითხთან დაკავშირებით, რათა შესაძლებელი გახდეს პრაქტიკაში ნორმის რეალიზაციასთან დაკავშირებული კონკრეტული პრობლემური საკითხების იდენტიფიცირება.

ნაშრომში განხილულია ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის თაობაზე საერთაშორისო სამართლებრივი აქტები და ამ ტრილში, საქართველოს კანონმდებლობის მათთან შესაბამისობის საკითხი.

1. ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის კრიტერიუმები

1.1. ბავშვის საუკეთესო ინტერესი

ლსკ-ის 1214-ე მუხლის თანახმად, მშობელთა მიერ ალიმენტის ოდენობაზე შეთანხმების შეუძლებლობისას, მის ოდენობას განსაზღვრავს სასამართლო. ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას, სასამართლო ხელმძღვანელობს სამართლიანობისა და გონივრულობის კრიტერიუმებით.

საქართველოს კანონმდებლობისაგან განსხვავებით, ალიმენტის ოდენობის მეტად მკაფიო საკანონმდებლო რეგლამენტაციას გვთავაზობს გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი

(BGB), რომელიც საალიმენტო ვალდებულებების ოდენობის განსაზღვრისას, ერთმანეთისაგან განასხვავებს იმ მშობლის საალიმენტო ვალდებულებას, ვისთანაც ოჯახში არ ცხოვრობს არასრულწლოვანი და პირიქით – ვისთანაც ცხოვრობს. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 1612ა პარაგრაფის შესაბამისად, არასრულწლოვან შვილს შეუძლია იმ მშობლისგან, ვისთანაც ოჯახში არ ცხოვრობს, მოითხოვოს რჩენა შესაბამისი მინიმალური სარჩოს თანხიდან საპროცენტო განაკვეთის სახით. მინიმალური სარჩოს თანხა განისაზღვრება არასრულწლოვანი ბავშვის საარსებო მინიმუმის დაუბეგრავი თანხის ოდენობით. აღნიშნული განხვავდება ასაკის მიხედვით და შეადგენს 6 წლის ასაკამდე (პირველი ასაკობრივი ჯგუფი) ყოველთვიურად – 87 პროცენტს; 7-დან 12 წლის ასაკამდე (მეორე ასაკობრივი ჯგუფი) – 100 პროცენტს; 13 წლის ასაკიდან (მესამე ასაკობრივი ჯგუფი) – 117 პროცენტს.

პირველ ყოვლისა, ხაზგასასმელია, რომ ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის ამოსავალ წერტილად მიიჩნევა *ბავშვის საუკეთესო ინტერესი*. ბავშვის „უპირატეს ინტერესს“ წარმოადგენს, მიიღოს მშობლებისაგან ის სამართლებრივი სიკეთე, რაც საჭიროა საზოგადოებაში მისი ღირსეულ წევრად ჩამოყალიბებისათვის. არაერთი უნივერსალური საერთაშორისო სამართლებრივი აქტი აწესებს სახელმწიფოს ვალდებულებას, უზრუნველყოს ბავშვის ამგვარი ინტერესის დაცვა. ბავშვის ჭეშმარიტი ინტერესი გულისხმობს, რომ მშობლების დაშორების მიუხედავად, შენარჩუნდეს მდგომარეობა მზრუნველობისა და მხარდაჭერის თვალსაზრისით. მშობლების ერთად ცხოვრების შემთხვევაში, მათ ერთობლივად მოუწევდათ ხარჯების გაღება შვილების სასარგებლოდ, ერთმანეთის რეალური მატერიალური მდგომარეობის გათვალისწინება, რაც შემთხვევაში – ერთმანეთის დახმარება. განცალკევებულად ცხოვრების პირობებში არაფერი უნდა შეიცვლოს, განსაკუთრებით ბავშვების მიმართ მატერიალური და მორალური დაკმაყოფილების ნაწილში. აღნიშნული კი, მოითხოვს მშობლების შეთანხმებას ისეც ბავშვის ინტერესების გამო.³ მშობელთა შეთანხმების არარსებობისას, სასამართლოს ძირითადი ამოცანაა, ბავშვისათვის ცხოვრების იმ დონის შენარჩუნება ან შეძლებისდაგვარად ნაკლები მოცულობით გაუარესება, რომელიც არსებობდა განქორწინებამდე. ზოგადად, განქორწინების ფაქტი ზედმეტად სტრესულია არასრულწლოვნისთვის, ოჯახური და სოციალური გარემოს შენარჩუნება კი, ეხმარება მას ამ სირთულის დაძლევაში.

ამასთან, გარდა ზემოაღნიშნულისა, ბავშვის საუკეთესო ინტერესი გულისხმობს არასრულწლოვნის რჩენა-აღზრდისათვის აუცილებელი მოთხოვნების იდენტიფიცირებას და მათ დასაკმაყოფილებლად შესაბამისი თანხის განსაზღვრას. კანონმდებლობით არასრულწლოვნის რჩენა-აღზრდისათვის აუცილებელი ხარჯების ზღვრული ოდენობა დადგენილი არ

³ თბილისის საქალაქო სასამართლო, საქმე N2/18472-25.

არის, ამდენად, სასამართლოს აქვს მინიჭებული ფართო დისკრეცია, დაადგინოს ალიმენტის მოცულობა ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, ისეთი გარემოებების ობიექტური და სამართლიანი შეფასების საფუძველზე, როგორიცაა ბავშვის საუკეთესო ინტერესი. თუმცა, ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრა არ უნდა ატარებდეს სიმბოლურ ხასიათს და უნდა უზრუნველყოფდეს სარჩენი პირის მოთხოვნილებათა მინიმალურ დაკმაყოფილებას მაინც.⁴

ბავშვის რჩენა-აღზრდისათვის აუცილებელ მოთხოვნათა განსაზღვრისას მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული შემდეგი გარემოებები:

1. არასრულწლოვნის ასაკი – არასრულწლოვნის ზრდა ბუნებრივად იწვევს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მის უფრო მეტად ჩართვას, ასაკობრივი მოთხოვნილებებისა და საჭიროებების მატებას (მაგალითად, მეტი საკვები და ტანსაცმელი). აღნიშნული კი თავის მხრივ, მოითხოვს მეტი ხარჯის გაღებას⁵;

2. სახელმწიფოში არსებული საარსებო მინიმუმის ოდენობა – არასრულწლოვნის მინიმალური საჭიროებების განსაზღვრის ეფექტიან მექანიზმს წარმოადგენს სსიპ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემები, რომლითაც განისაზღვრება საქართველოში სრულწლოვანი ადამიანის საარსებო მინიმუმი მისი მინიმალური საჭიროებებიდან გამომდინარე. არასრულწლოვნებს სრულწლოვნებთან შედარებით, უფრო მეტი საჭიროებები გააჩნიათ.⁶ ამ შემთხვევაში საკითხი ეხება არასრულწლოვნის მინიმალურ საჭიროებას, რომელსაც დადასტურებაც არ სჭირდება, რადგან ისინი დაკავშირებულია ელემენტარული პირობების შექმნასთან, რომელიც მიიღწევა ორივე მშობლის შეძლებისდაგვარად თანაბარი მონაწილეობით. ამასთან, არასრულწლოვანს, მისი სტატუსისა და განსაკუთრებული საჭიროებების გათვალისწინებით, შეიძლება გააჩნდეს უფრო მეტი მინიმალური საჭიროება.

ერთმანეთისაგან უნდა იქნას განსხვავებული ბავშვის ზოგადი და სპეციალური საჭიროებები. ზოგადი საჭიროების ქვეშ ექცევა ყველა ბავშვისათვის სისტემატურად მსგავსი მოთხოვნილებები (მაგ. კვება, ცხოვრება, მზრუნველობა), სპეციალური საჭიროებები კი, უკავშირდება უშუალოდ ბავშვის პიროვნებას. აღნიშნულს წარმოადგენს ყველა შემთხვევაში, ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული ასპექტები, ასევე ის ინფორმაცია, რომელიც უშუალოდ ბავშვის პერსონალურ განვითარებას შეეხება.⁷ აღნიშნული უზრუნველყოფს მსგავსი შემთხვევების მსგავსად შეფასებას, გადაწყვეტილებების წინასწარ განჭვრეტას და საბოლოოდ, სამართლებრივ სტაბილურობას.⁸

⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 8 ნოემბერი, 2024, საქმე Nას 1007-2024.

⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 28 თებერვალი, 2025, საქმე Nას 1481-2024.

⁶ თბილისის საქალაქო სასამართლო, საქმე N2/18472-25.

⁷ Lukas Schnabl, *Vereinbarungen über den Kindesunterhalt* (Graz: Universität Graz, 2022), 7.

⁸ Thomas Rath, “Kindesunterhalt und Betreuungsleistungen bei gemeinsamer Obsorge” (Masterarbeit, Universität Graz, 2019), 60.

ბავშვის საუკეთესო ინტერესი არ წარმოადგენს ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისათვის ვარგის ერთადერთ კრიტერიუმს, რაც გონივრულია. მხოლოდ ბავშვის საუკეთესო ინტერესის გათვალისწინებას სხვა ხელშესახები ელემენტების უგულებელყოფით, შესაძლოა გამოეწვიოს სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულების ფაქტობრივი შეუძლებლობა. აღნიშნული კი თავის მხრივ, ბავშვის საუკეთესო ინტერესს შეეწინააღმდეგებოდა.

1.2. მშობლის მატერიალური მდგომარეობა

ბავშვის მიერ მშობლისაგან მზრუნველობის მიღება განიხილება, როგორც ბუნებითი უფლება და მისი დაცვა მშობლის უპირობო ვალდებულებას წარმოადგენს. ამასთან, ალიმენტის სახით გადასახდელი თანხის ოდენობა იმგვარად უნდა იქნას განსაზღვრული, რომ ალიმენტგაღებული პირი არ აღმოჩნდეს მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში. აღნიშნულის გათვალისწინებით, ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის პროცესში ერთ-ერთ არსებით კრიტერიუმს წარმოადგენს მშობლების რეალური ფინანსური შესაძლებლობები, თითოეული მშობლის კმაყოფაზე მყოფ პირთა რაოდენობა, საზოგადოებაში მშობელთა სოციალური თუ სხვა პასუხისმგებლობა.⁹ მშობლის შემოსავალში ექცევა წმინდა შემოსავალი ალიმენტგაღებული პირის შემოსავალთან დაკავშირებული გადასახადების გამოკლებით.¹⁰

მშობლის შემოსავლის გათვალისწინების კუთხით, ხაზგასასმელია ის გარემოება, რომ ცალკეულ შემთხვევაში მშობლები შეგნებულად თავს არიდებენ ალიმენტის გადახდას და ამ მიზნით ზოგჯერ, განზრახ ანებებენ თავს მუშაობას და რჩებიან შემოსავლის გარეშე. მართლაც მშობლის მატერიალური მდგომარეობის გათვალისწინების შემთხვევაში, სასამართლოები მოკლებულნი იქნებოდნენ ბავშვის სასარგებლოდ ალიმენტის დაკისრების შესაძლებლობას. შედეგად, მშობლის მიერ უფლების ბოროტად გამოყენებისას ბავშვის საუკეთესო ინტერესის დაცვა არსებითად გართულებოდა. სწორედ ამიტომ, სასამართლოები მსგავს შემთხვევაში მხედველობაში იღებენ არა რეალურად არსებულ შემოსავალს, არამედ ალიმენტგაღებული პირის „შემოსავლის მიღების უნარს“. ამ უნარის შეფასებისას, გაითვალისწინება მშობლის განათლება, მომზადება, სამუშაო გამოცდილება და სამსახურის ხელმისაწვდომობა მშობლის საცხოვრებელ ადგილზე. შეფასებისას გადამწყვეტია სამი ფაქტორი: მუშაობის უნარი, მუშაობის სურვილი და მუშაობის შესაძლებლობა¹¹.

საგულისხმოა, რომ მსგავსი განმარტება გაზიარებულია საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ. ერთ-ერთ საქმეზე, სადაც ალიმენტგაღებული პირის არგუმენტი,

⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 23 დეკემბერი, 2024, საქმე №ას-1435-2024.

¹⁰ Rath, „Kindesunterhalt und Betreuungsleistungen,“ 59.

¹¹ ეკატერინე ლომთათიძე, *ალიმენტის განსაზღვრა და აღსრულება: საუკეთესო პრაქტიკის კვლევა* (თბილისი: კავშირი „საფარი“, 2022), 7.

რომ გამოცდილების და საქმიანობის სფეროს სპეციფიკის გათვალისწინებით, დასაქმება თუნდაც იმავე სამსახურში შეუძლებელი იყო ან არ იყო მოთხოვნა ბაზარზე მსგავსი სახის სპეციალისტების მიმართ, სასამართლომ არ მიიჩნია სარწმუნოდ. სასამართლომ განმარტა, რომ ხელფასის ან/და შემოსავლის რეალურად არქონის პირობებშიც კი, მოპასუხე, როგორც მშობელი, ვალდებული იყო სტაბილურად დახმარებოდა შვილებს მატერიალურად.¹² ამასთან, მშობლის მიერ შვილისათვის გაწეული მატერიალური დახმარების ხასიათი უნდა ატარებდეს სისტემატურ და სტაბილურ ხასიათს იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ალიმენტვალდებულ პირს არა აქვს ოფიციალურად დადასტურებული შემოსავალი ან გააჩნია სხვა ტიპის ვალდებულებები. მსგავს შემთხვევაში სასამართლო მხედველობაში იღებს ალიმენტვალდებულ პირის ხელობისა თუ საქმიანობის სფეროს სპეციფიკას. განსახილველ საქმეში მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული სასამართლოს მიერ დაკისრებული ალიმენტის ოდენობა, კერძოდ, დაკისრებული ალიმენტის ოდენობა თითოეულ ბავშვზე იმდენად მცირე იყო, რომ ალიმენტვალდებულ პირს საქართველოში ოფიციალურად დადგენილი მინიმალურ შრომის ანაზღაურებაზე უფრო მცირე შემოსავლითაც კი, შეეძლო შვილების სასარგებლოდ ამ ვალდებულების შესრულება.¹³

სამართალშემფარდებლის მიდგომა, განსაზღვროს მშობლის პოზიტიური ვალდებულება (თავისი არასრულწლოვანი შვილის რჩენის თაობაზე) არა მისი ფაქტობრივად არსებული შემოსავლით, არამედ შრომისუნარიანობის გათვალისწინებით,¹⁴ უნდა იქნას მიზანშეწონილად მიჩნეული. ამ შემთხვევაში ძირითად ელემენტად გასათვალისწინებელია ბავშვის საუკეთესო ინტერესი.

ხაზგასასმელია, რომ კონტინენტური სამართლის ქვეყნების საკანონმდებლო ბაზისა და პრაქტიკის გაიდლაინების გათვალისწინებით, განსხვავებულია ალიმენტის ოდენობის გამოთვლის მექანიზმები. აღნიშნული შეიძლება დაუკავშირდეს მშობლის შემოსავლის დონეს ან ბავშვისათვის საჭირო აუცილებელ ხარჯებს, ასევე, შესაძლებელია მათი ერთობლივი შეფასება.¹⁵ ზოგადად, რაც უფრო მეტი შემოსავალი აქვთ მშობლებს, მით უფრო მაღალია დახმარების ოდენობა იმავე ასაკის ბავშვებთან შედარებით, რომელთა მშობლებსაც დაბალი შემოსავალი აქვთ. ამდენად, ბავშვისთვის ალიმენტის ოდენობა დამოკიდებულია მშობლების გადახდისუნარიანობაზე (აქტივები, შემოსავალი, განათლება, დასაქმების შესაძლებლობა, შრომის ბაზარზე არსებული მდგომარეობა და ა.შ.) და ბავშვის საჭიროებებზე (ასაკი, მიდრეკილებები, შესაძლებლობები, განვითარების შესაძლებლობები და ა.შ.)

¹² თბილისის საქალაქო სასამართლო, საქმე N2/18472-25.

¹³ თბილისის საქალაქო სასამართლო, საქმე N2/18472-25.

¹⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლო, საქმე Nას-1007-2024.

¹⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 22 ივნისი, 2022, საქმე Nას-161-2022.

2. მშობელთა თანაპასუხისმგებლობის ხარისხი ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას

ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის პროცესში მშობელთა პასუხისმგებლობას ადგენს არაერთი საერთაშორისო სამართლებრივი აქტი. „მშობლის პასუხისმგებლობის შესახებ“ ევროსაბჭოს წევრი სახელმწიფოების მინისტრთა კომიტეტის R (84) 4 რეკომენდაციის პირველი პრინციპის თანახმად, მშობლის პასუხისმგებლობა არის ვალდებულებებისა და უფლებამოსილებების ერთობლიობა, რომელიც მოწოდებულია უზრუნველყოს ბავშვის მორალური და მატერიალური კეთილდღეობა. კერძოდ, ბავშვის მოვლა, ბავშვთან პირადი ურთიერთობების შენარჩუნება და მისი უზრუნველყოფა განათლებით, რჩენისათვის საჭირო სახსრებით, ოფიციალური წარმომადგენლობით და მისი ქონების ადმინისტრირებით. ამავ რეკომენდაციის მე-2 პრინციპის თანახმად, უფლებამოსილი ორგანოს ნებისმიერი გადაწყვეტილება მშობლის პასუხისმგებლობის განსაზღვრასთან ან ამ პასუხისმგებლობის განხორციელების გზებთან დაკავშირებით უპირველესად, უნდა ეფუძნებოდეს ბავშვის ინტერესებს. „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ 1966 წლის 16 დეკემბრის საერთაშორისო პაქტის 23-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა განახორციელონ საჭირო ღონისძიებანი დაქორწინების, ქორწინებაში ყოფნისა და განქორწინების დროს მეუღლეთა თანასწორი უფლებებისა და მოვალეობების უზრუნველსაყოფად. განქორწინების შემთხვევაში გათვალისწინებული უნდა იყოს ბავშვის საჭირო დაცვა.¹⁶

ყურადსაღებია, რომ ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის პროცესში მხედველობაში მიიღება მშობლის არა მარტოდენ ფინანსური წვლილი, არამედ სხვა ტიპის სარგებელიც. ამ მხრივ, იმ მშობლის მონაწილეობა, მათ შორის, ხარჯების გაწევა, რომელთანაც არასრულწლოვანი ცხოვრობს, გაცილებით მეტია, ვიდრე მხოლოდ განათლებისათვის გადახდილი თანხა და ის აერთიანებს ბავშვის ჯანმრთელობასთან, კვებასთან, ჰიგიენასთან, სოციალურ აქტივობებსა თუ სხვა არსებითად მნიშვნელოვანი მოქმედების განსახორციელებლად აუცილებელ ხარჯებს. ამასთან, ამ პროცესში იმ მშობლის მორალური თუ ემოციური მხარდაჭერა, რომელთანაც არასრულწლოვანი მუდმივად ცხოვრობს, გაცილებით მეტია.¹⁷ საგულისხმოა, რომ ბავშვზე მშობელთა პასუხისმგებლობის განაწილება და მათი თანაბარი მონაწილეობის უზრუნველყოფა ხდება სწორედ მეორე მშობლისათვის გონივრული ფულადი თანხის დაკისრების გზით. ზოგადად, რჩენის ვალდებულების მხოლოდ ფინანსური მონაწილეობით

¹⁶ თბილისის საქალაქო სასამართლო, საქმე N2/18472-25.

¹⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 14 ივნისი, 2022, საქმე Nას-341-2022.

შეზღუდვა არ უნდა იქნას მიჩნეული მიზანშეწონილად თავად ბავშვის ინტერესების გათვალისწინებით. ბავშვის მოვლა-აღზრდა მოითხოვს დიდ დროსა და ადამიანურ რესურსებს.¹⁸ არასრულწლოვანს, გარდა საკვებისა, აქვს არაერთი საჭიროება (ტანსაცმელი, ტრანსპორტირება, სპორტული ან კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებებში მონაწილეობის შესაბამისი თანხა).¹⁹ იმ მშობლის მონაწილეობა, რომელთანაც ბავშვი მუდმივად ცხოვრობს, გამოიხატება ნატურალური დახმარების გაწევის ფორმით, ხოლო მეორე მშობლის მონაწილეობა – ფულადი დახმარების გაწევის გზით. ამდენად, ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის პროცესში მნიშვნელოვანია ზემოაღნიშნული გარემოებები და მშობელთა მონაწილეობის პროპორციულობის შეფასება მართოდენ ფულადი თანხით არ შემოიფარგლოს.

3. ალიმენტის ოდენობის გამომანგარიშების სისტემები

ქვეყნები აღიარებენ ალიმენტის ოდენობის გაანგარიშების განსხვავებულ მოდელებს. ალიმენტის ოდენობის დადგენის პროცესში ზოგიერთი სისტემა მხედველობაში იღებს არა მხოლოდ ერთი მშობლის შემოსავალს, რასაც შინ მყოფი დედის და ოჯახის მარჩენალი მამის ტრადიციული მოდელი უდევს საფუძვლად, არამედ ორივე მშობლის შემოსავალს და მათი წილების პროპორციულად ანაწილებს ბავშვის რჩენის ხარჯებს (ე.წ. „შემოსავლის წილების“ მოდელი). ბავშვის უფლებების დაცვაზე კონცენტრირებული ბევრი სისტემა ათვლის წერტილად იღებს ბავშვის რჩენის ხარჯებს, მინიმუმ, რაც ბავშვისთვის არის აუცილებელი. ამასთან ესწრაფვის, რომ მშობლების დაშორებამ არ მოახდინოს გავლენა ბავშვის ცხოვრების სტანდარტზე და ამ უკანასკნელმა მაქსიმალურად ისარგებლოს მშობლების ცხოვრების სტანდარტით²⁰.

ზემოაღნიშნულის ანალოგიურად, ამერიკის ყველა შტატმა ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის თაობაზე, სახელმძღვანელო მითითებების შემუშავებისას, გაითვალისწინა ბავშვის საუკეთესო ინტერესები. სხვა ხელშესახებ ფაქტორებს შეიძლება მიეკუთვნოს სამართლიანობა, თანასწორობა, ყოვლისმომცველობა, პროგნოზირებადობა, გამჭვირვალობა და გამოყენების სიმარტივე. შტატების უმეტესობა მითითებების შემუშავებისას, ხელმძღვანელობს შემოსავლების გაზიარების მოდელით, ნაწილი – გადამხდელი მშობლის შემოსავლის პროცენტული მოდელით, ხოლო სხვები – მელოსონის ფორმულით. შემოსავლების გაზიარების მოდელსა და გადამხდელი მშობლის შემოსავლის პროცენტულ მოდელს მიაკუთვნებენ ე.

¹⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 27 ნოემბერი, 2024, საქმე Nას-1306-2024.

¹⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლო, საქმე Nას-1306-2024.

²⁰ ლომთათიძე, ალიმენტის განსაზღვრა და აღსრულება, 2.

წ. ხარჯების უწყვეტობის მოდელს, რადგან ორივე მათგანი ეფუძნება ბავშვის აღზრდასთან დაკავშირებული ხარჯების შეფასებას, სახელდობრ იმას, საშუალოდ რამდენს ხარჯავენ ბავშვების რჩენაზე ერთად მცხოვრები ოჯახები. ხარჯების უწყვეტობის მოდელის ძირითადი მიზანია, ბავშვებმა მიიღონ ისეთი ფინანსური მხარდაჭერა, როგორიც ექნებოდათ მშობლების ერთად ცხოვრების შემთხვევაში. მიუხედავად იმისა, რომ ეს მოდელი განსაკუთრებით აქტუალური იყო 1980-იან წლებში, ვინაიდან იმ დროისთვის ალიმენტის მიღებაზე უფლებამოსილ ბავშვთა დიდ ნაწილს შეადგენდა განქორწინებული ან დაშორებული მშობლების შვილები, აღნიშნული მოდელი ასევე, ვრცელდებოდა იმ ბავშვებზეც, რომელთა მშობლებიც არასოდეს ყოფილან დაქორწინებულნი ან თანაცხოვრებაში მყოფნი. მსგავსი მიდგომა გამართლებულ იქნა ბავშვთა მიმართ თანაბარი მოპყრობის პრინციპით.²¹

შემოსავლების გაზიარების მოდელის მიხედვით, თითოეული მხარე პასუხისმგებელია ბავშვის აღზრდასთან დაკავშირებული ხარჯების გაწევაზე. ამდენად, ალიმენტის ოდენობის დასადგენად გასათვალისწინებელია ორივე მშობლის შემოსავალი. აღნიშნულისაგან განსხვავდება გადამხდელი მშობლის შემოსავლის პროცენტული მოდელი, რომელიც მხედველობაში იღებს მხოლოდ გადამხდელი მშობლის შემოსავალს. ამ ორ მოდელს შორის ძირითადი განსხვავება მდგომარეობს იმაში, თუ როგორ მოქმედებს მშობლის შემოსავალი მხარდაჭერის ოდენობაზე: პირველ შემთხვევაში, მეურვეობის გამწევი მშობლის მაღალი შემოსავალი იწვევს ალიმენტის ოდენობის შემცირებას, მეორე შემთხვევაში – მეურვეობის გამწევი მშობლის შემოსავალი უმნიშვნელოა მხარდაჭერის ოდენობის განსაზღვრისათვის.²²

მელსონის ფორმულის გამოყენებისას მხედველობაში მიიღება ბავშვისა და თითოეული მშობლის ძირითადი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად აუცილებელი თანხა. ძირითადი საჭიროებების ოდენობის განსაზღვრისათვის, რელევანტურია სიღარიბის ზღვარი ან მსგავსი მინიმალური საარსებო დონე. იმ შემთხვევაში, თუ ალიმენტგაღებული პირის შემოსავალი აჭარბებს ბავშვისა და თავად მისი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად არსებულ წილს, მაშინ დარჩენილი შემოსავლის გარკვეული პროცენტით იზრდება ბავშვის ფინანსური მხარდაჭერისათვის გათვალისწინებული თანხის მოცულობა.

გასათვალისწინებელია, რომ ამჟამად ამერიკაში მიდგომა არ არის ერთგვაროვანი, შტატების უმეტესობა გადავიდა შემოსავლის გაზიარების მეთოდზე, ვინაიდან აღნიშნული უკეთ რეაგირებდა სხვადასხვა ტიპის საჭიროებებზე, კერძოდ, ალიმენტგაღებული მშობლის მაღალი შემოსავლის, ერთობლივი მეურვეობის ან სხვა სპეციფიკური გარემოებების

²¹ Jane Venohr, "Child Support Guidelines and Guidelines Reviews: State Differences and Common Issues," *Family Law Quarterly* 47, no. 3 (Fall 2013): 329.

²² Venohr, "Child Support Guidelines," 331.

შემთხვევებზე.²³ რამდენიმე შტატი იყენებს მეღსონის მოდელს. ეს მოდელი, როგორც აღინიშნა, ითვალისწინებს ორივე მშობლის შემოსავალს და მის საფუძველზე განსაზღვრავს ყოველდღიური ხარჯებისთვის აუცილებელ თანხას. სასამართლო მეღსონის ფორმულის გამოყენებისას მისდევს შემდეგ წესებს: განსაზღვრავს თითოეული მშობლის შემოსავალს (ხელზე აღებული შემოსავლის სახით) და მას აკლებს საკუთარი თავის შენახვისთვის საჭირო ხარჯებს. მიღებული თანხა წარმოადგენს მინიმალურ ოდენობას, რაც საჭიროა ზრდასრული ადამიანისთვის, რათა დაიკმაყოფილოს თავისი საარსებო საჭიროებები; განსაზღვრავს ბავშვების პირველადი საჭიროებების დაკმაყოფილებისთვის საჭირო თანხას. აღნიშნული საჭიროებების განსაზღვრა ხდება ინდივიდუალურად, ალიმენტის მიღებაზე უფლებამოსილი თითოეული პირისათვის. ბავშვის მოვლის ხარჯები და სპეციფიკური სამედიცინო ხარჯები მიეკუთვნება პირველადი რჩენის თანხას. მას შემდეგ, რაც მოხდება ბავშვის პირველადი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად აუცილებელი თანხის განსაზღვრა (ბავშვის მოვლისა და სპეციფიკური სამედიცინო ხარჯების ჩათვლით), დარჩენილი შემოსავლის პროცენტი ასევე, მიეკუთვნება ბავშვს – მისი რჩენის მიზნებისათვის. მსგავსი დანამატი უზრუნველყოფს ბავშვის ცხოვრებისათვის უფრო მაღალი სტანდარტის შექმნას.²⁴

ბავშვის ალიმენტის ოდენობის გამოთვლა ასევე, შეიძლება განხორციელდეს საჭიროებებზე დაფუძნებული მეთოდით. აღნიშნული მეთოდი თავის თავში მოიცავს შემდეგ ეტაპებს: პირველ ყოვლისა, განისაზღვრება ოჯახის თითოეული წევრის შემოსავალი. აღნიშნული გულისხმობს ორივე მშობლის შემოსავალს, ასევე ბავშვის შემწეობასა და ნებისმიერი სახის სხვა შემოსავალს. შემდგომ განისაზღვრება ყველა ჩართული მხარის საჭიროებები (ოჯახის ძირითადი საჭიროებები). თუ შემოსავლისა და ძირითადი საჭიროებების შედარების შედეგად რჩება ნარჩენი თანხა, ის ნაწილდება ოჯახის წევრებს შორის წინასწარ განსაზღვრული კონკრეტული ფორმულის მიხედვით. აღნიშნული განაწილების ძირითადი მიზანია, არ მოხდეს ალიმენტვალდებული პირის კანონით დაცული საარსებო მინიმუმის დარღვევა. ამასთან, თუ ალიმენტვალდებული პირის შემოსავალი ვერ უზრუნველყოფს ბავშვის მინიმალურ საჭიროებებს, იქმნება ე. წ. დეფიციტის მდგომარეობა. ამ შემთხვევაში, გადაწყვეტილებაში მიეთითება გადაუხადელი თანხის ოდენობა. აღნიშნულის დეკლარირება იძლევა რეტროაქტიულად მისი მოთხოვნის შესაძლებლობას იმ შემთხვევაში, თუ ალიმენტვალდებული პირის ფინანსური მდგომარეობა მომავალში მოულოდნელად გაუმჯობესდება (მაგ. ლატარიაში თანხის მოგების ან მემკვიდრეობის მიღების გზით).

²³ Venohr, "Child Support Guidelines," 331.

²⁴ ლომთათიძე, ალიმენტის განსაზღვრა და აღსრულება, 6.

საქართველოში ალიმენტის ოდენობის გამომანგარიშების რაიმე მეთოდი, გარდა ზემოთ განხილული ზოგადი კრიტერიუმებისა, არ არის დანერგილი. ამის მიუხედავად სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის საფუძველზე შეიძლება ზოგადი ტენდენციისა და განხილულ სტანდარტებთან საერთო მახასიათებლის იდენტიფიცირება. უდავოა, რომ საკითხის განხილვისას, საერთო სასამართლოები ორიენტირებულნი არიან ბავშვის უფლებების დაცვაზე. კერძოდ, ერთ-ერთ საქმეზე საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას, უპირატესია ბავშვის უფლება, მიიღოს ნორმალური განვითარებისათვის აუცილებელი მატერიალური სახსრები. ალიმენტის გადახდევინება მიზნად ისახავს ბავშვის ინტერესების დაცვას, მისთვის ძირითადი საარსებო პირობების შექმნასა და შესაძლებლობის შემთხვევაში, ცხოვრების იმ დონის შენარჩუნებას, რომელიც ექნებოდა მშობლების ნორმალური ურთიერთობის პირობებში.²⁵ მსგავსი მიდგომა უდავოდ უნდა შეფასდეს საკითხის მართებულ გადაწყვეტად. თუმცა მიზანშეწონილია, საკითხის მეტად მკაფიო მოწესრიგება, ზოგადი სახელმძღვანელო მითითებების შემუშავება, რომელიც ორიენტირებული იქნება ერთიანი მიდგომის დანერგვაზე ცალკეული შემთხვევისათვის სპეციფიკური გარემოებების გათვალისწინებით. ამასთან, უნდა იქნას გაზიარებული მიდგომა, რომ მშობლის მაღალი შემოსავლის არსებობისას, მიეცეს არასრულწლოვანს პროცენტი.

4. ცხრილის მნიშვნელობა ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას

ცალკეული სახელმწიფოები ალიმენტის ოდენობის დადგენისას ხელმძღვანელობენ ცხრილებით, რომლებიც თავდაპირველად, შემუშავებულ იქნა ფორმულების გამოყენებით, რომლებიც დაეფუძნა მშობლის მთლიან შემოსავალს, საშუალო ხარჯებს, რომლებიც საჭიროა ბავშვების ბრუნვისათვის. აღნიშნული დოკუმენტი შეიცავს მკაფიო ინსტრუქციას ბავშვის ალიმენტის ოდენობისა და მისი გამოთვლის შესახებ.²⁶ მსგავსი ცხრილები არის ზუსტი და სწრაფი. საგამონაკლისო შემთხვევების გარდა, მშობლებს მოეთხოვებათ ამ ცხრილებით გათვალისწინებული მოთხოვნების დაცვა. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ აღნიშნული ცხრილები ატარებს მხოლოდ სარეკომენდაციო ხასიათს. ამდენად, სასამართლოს შეუძლია დააკისროს მხარეს იმაზე მეტი თანხა, ვიდრე აღნიშნული ცხრილით იქნა გათვალისწინებული.

²⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 26 ივლისი, 2019, საქმე Nას-876-2019; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 9 დეკემბერი, 2024, საქმე Nას-1395-619-2018; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 28 თებერვალი, 2025, საქმე Nას-1481-2024.

²⁶ “Child Support in Canada,” Divorce Canada, <https://divorce-canada.ca/child-support-in-canada>

მსგავსი ცხრილები ცალკეულ შემთხვევაში დგინდება სასამართლოს მიერ, მაგალითად, გერმანიაში საოჯახო საქმის განმხილველი სასამართლოები შეთანხმდნენ სახელმძღვანელო პრინციპებზე, რომლებზეც იქნებოდნენ ორიენტირებულნი. ეს სახელმძღვანელო პრინციპები წარმოდგენილია ე. წ. დიუსელდორფის ცხრილში. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ცხრილი იური-დიულად სავალდებულო არ არის, მას იყენებენ საოჯახო საქმის განმხილველი სასამართლო-ები. აღნიშნული ცხრილით გათვალისწინებული მოთხოვნების განვრცობა ხდება უმაღლესი რეგიონული სასამართლოების მიერ გამოცემული რეგულაციებით. დიუსელდორფის ცხრილი იძლევა ალიმენტვალდებულ პირთა დეტალურ ჩამონათვალს, ხოლო დიფერენციაციას ახდენს ბავშვის ასაკისა და ალიმენტვალდებული მშობლის შემოსავლის მიხედვით. დიუსელდორფის ცხრილი ყოველწლიურად, განახლებას ექვემდებარება – იცვლება როგორც გადასახდელი ალიმენტის ოდენობა, ისე შემოსავლის კატეგორიები გარკვეული პერიოდულობით, გაანგა-რიშების მეთოდები კი, იგივე რჩება. ეს საშუალებას აძლევს როგორც ვალდებულ, ისე ალი-მენტის მიღებაზე უფლებამოსილ პირებს – ზოგადად განტვირთონ თავიანთი გადასახდელების შესაძლო ცვლილებები. ამდენად, დიუსელდორფის ცხრილი გამოდგება ალიმენტვალდებული პირის თვითგადარჩენის ოდენობის სტანდარტიზებული/ზოგადი განსაზღვრის საორიენტაციო მაჩვენებლად. მისთვის იდენტიფიცირებული თვითშენარჩუნების მინიმუმი უცვლელია და ვერ შემცირდება, თუნდაც მისი ფაქტობრივი ხარჯები დაბალი იყოს.²⁷ ალიმენტის მიღებაზე უფლებამოსილმა პირმა, როცა მას სურს მიიღოს ალიმენტი კოეფიციენტური მეთოდით, ხარ-ჯების დამადასტურებელი დოკუმენტი უნდა წარადგინოს, რომელიც მოიცავს იმ შემოსავალს, რომლის გაღებაც ორივე მეუღლეს ქორწინების განმავლობაში მოუწევთ. აღნიშნული არის სწორედ სარჩოს განსაზღვრისათვის რელევანტური.²⁸

საქართველოს კანონმდებლობა და იურიდიული ლიტერატურა, როგორც უკვე აღნიშ-ნულ იქნა, არ იცნობს ალიმენტის გამოანგარიშების ფორმულას. ამ ხარვეზის გარკვეული მოცულობით შესავსებად, უკანასკნელ წლებში, გამოყენებულ იქნა საარსებო მინიმუმის ინსტიტუტი. საარსებო მინიმუმი წარმოადგენს მინიმალურ ზღვარს, რომელიც სასამართ-ლომ უნდა აიღოს ათვლის საწყის წერტილად ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას.²⁹ თუმცა, აღნიშნულ მინიმალურ თანხას ემატება თანხა, რომელიც უზრუნველყოფს ბავშვის განათლების, ჯანმრთელობის, ჰარმონიული განვითარების ხელშეწყობის, მისი პიროვნების, ინდივიდუალური შესაძლებლობებისა და ინტერესების პატივისცემას. ამასთან, მიზანშეწო-ნილია ბავშვის მინიმუმ ერთი აქტივობის დაფინანსება.³⁰

²⁷ Landessozialgericht Baden-Württemberg, Urteil vom 19.07.2007 – L 7 AS 5570/06.

²⁸ Bundesgerichtshof (BGH), Urteil vom 25.09.2019 – XII ZB 25/19.

²⁹ ეკა ზარნაძე, „ალიმენტზე ბავშვის უფლების რეალიზების გამოწვევები კანონმდებლობასა და სასამართლო პრაქტიკაში“, *სამართლის ჟურნალი*, N1 (2025): 113.

³⁰ ზარნაძე, „ალიმენტზე ბავშვის უფლების რეალიზების გამოწვევები“, 115.

საგულისხმოა, რომ საერთო სასამართლოებს მიკუთვნებულ ცალკეულ სასამართლოთა მიერ გემოაღნიშნული მოთხოვნები არ არის დაცული, ვინაიდან აღნიშნული არ ატარებს სა-ვალდებულო ხასიათს. ამდენად, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვის, დასაკისრებელი ალიმენტის ოდენობის განჭვრეტადობის უზრუნველყოფის მიზნით, მიზანშეწონილია სახელმძღვანელო მითითებების შემუშავება ცხრილის სახით, რომელიც იქნება სარეკომენდაციო ხასიათის თუმცა, მისი გაუთვალისწინებლობა უნდა საჭიროებდეს შესაბამის დასაბუთებას.

5. ალიმენტის ოდენობის გადაანგარიშების შესაძლებლობა

სასამართლოს მიერ დაკისრებული ალიმენტის თანხა არ არის მყარი და შეიძლება დაექვემდებაროს შეცვლას კანონმდებლობით გათვალისწინებული საფუძვლის არსებობისას. ალიმენტის ოდენობის შეცვლის საფუძვლად განიხილება სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდგომ მშობლების ან შვილების მატერიალური ან ოჯახური მდგომარეობის ცვლილება. ალიმენტის გადახდაზე ვალდებული პირის მატერიალური თუ ოჯახური მდგომარეობის ცვლილებად ითვლება ახალი გარემოების არსებობა, რომელიც აშკარა გავლენას ახდენს ვალდებული პირის მატერიალურ თუ ოჯახურ მდგომარეობაზე, აღნიშნულს შეიძლება მიეკუთვნოს შემოსავლების შემცირება/გაზრდა³¹, ჯანმრთელობის გაუარესება, კმაყოფაზე მყოფი პირების რაოდენობის გაზრდა ან შემცირება და სხვ.³² ალიმენტის ოდენობის ცვლილების სხვა საფუძვლად განიხილება ბავშვის საჭიროებების გაზრდა. ბუნებრივია, რომ არასრულწლოვნის ზრდასთან ერთად ხდება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში უფრო მეტად მისი ჩართვა, რაც საჭიროებს მეტ ხარჯებს. არასრულწლოვნის ასაკობრივი მოთხოვნილებები და საჭიროებები ყოველდღიურად იმატებს.³³

საგულისხმოა, რომ არსებობს დაკისრებული ალიმენტის ოდენობის ცვლილების სხვადასხვა სისტემები. ცალკეულ შემთხვევაში სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ალიმენტის ოდენობა ექვემდებარება ინდექსაციას. ინდექსაცია ნიშნავს ალიმენტის ოდენობის ავტომატურ გადამოწმებას ინფლაციის მაჩვენებლის გათვალისწინებით. აღნიშნულის მიზანია დაკისრებული ალიმენტის რეალური ღირებულების/მსყიდველობუნარიანობის შენარჩუნება. ალიმენტის ინდექსაცია ხდება მაშინ, როცა ალიმენტი დადგენილია ფიქსირებული თანხით. ოფიციალური ინფლაციის მაჩვენებელი ქვეყნდება სსიპ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ. პრაქტიკულად, ინდექსაცია ავტომატურად ხდება – ხელახლა

³¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 5 ოქტომბერი, 2022, საქმე Nას-908-2022.

³² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 20 დეკემბერი, 2024, საქმე Nას-910-2024.

³³ საქართველოს უზენაესი სასამართლო, საქმე Nას-1481-2024.

სასამართლოსადმი მიმართვის გარეშე. ალიმენტის ოდენობის ინდექსაციის თაობაზე მიეთითება სასამართლო გადაწყვეტილებაში. ყველა თანამედროვე სახელმწიფოში ალიმენტის ინდექსაციის მიზანია ბავშვის ცხოვრების დონის შენარჩუნება, ეკონომიკური ცვლილებების პირობებში.

საქართველოში ალიმენტის ოდენობის ცვლილება ხდება არა ავტომატურად ინდექსაციის გზით, არამედ ერთ-ერთი მხარის მიერ წარდგენილი სარჩელის საფუძველზე.³⁴ მსგავსი მოწესრიგებით ერთი მხრივ, ხდება არასრულწლოვნის ინტერესების დაცვა, ვინაიდან მხარეებს აქვთ შესაძლებლობა, მოითხოვონ ალიმენტის გაზრდა/შემცირება, ხოლო მეორე მხრივ, ხდება სახელმწიფო რესურსების დაზოგვა, ვინაიდან სასამართლოს მიერ მიღებული ალიმენტის გადახედვა დამატებითი ადამიანური და ფინანსური რესურსების მობილიზებას მოითხოვს.

დასკვნა

ალიმენტის ოდენობის დადგენის თაობაზე შეიძლება წარმოდგენილ იქნას შემდეგი ძირითადი დასკვნები: ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის პროცესში სასამართლომ პირველ ყოვლისა, მხედველობაში უნდა მიიღოს ბავშვის კეთილდღეობის ინტერესი და მართოოდენ ალიმენტგაღებული პირის გადახდის შესაძლებლობა. გასათვალისწინებელია, რომ ბავშვი, როგორც წესი, დედასთან ცხოვრობს და ეს უკანასკნელი უზრუნველყოფს მას საცხოვრებლით, საკვებით, აღზრდის ვალდებულების შესრულებით, ხოლო მამის მონაწილეობა კომპენსირდება ფულადი თანხის გადახდით. ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის პროცესში, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული მშობლების განათლება, პროფესია და დასაქმების შესაძლებლობა და არა მართოოდენ რეალურად არსებული შემოსავალი. მსგავსი მიდგომის დანერგვა უზრუნველყოფს ალიმენტგაღებული პირის მიერ ალიმენტის გადახდის ვალდებულების თავიდან არიდების პრევენციას.

ალიმენტის ოდენობის დადგენისას, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული ყოველდღიური/ზოგადი და სპეციალური/განსაკუთრებული საჭიროებები. ზოგად საჭიროებას უნდა მიეკუთვნოს ბავშვისათვის სისტემატურად აუცილებელი ხარჯები, რომლებიც საერთოა ყველა ბავშვისათვის ასაკობრივი ჯგუფის გათვალისწინებით (კვება, თავისუფალი დროის გატარება, საცხოვრებელი). სპეციალური საჭიროებების ქვეშ ექცევა ნებისმიერი ტიპის საჭიროება, კერძოდ, ნებისმიერი შემთხვევა, რომელიც არის ძალიან ინდივიდუალური, განსაკუთრებული და გადაუდებელი. სპეციალური საჭიროების ჯგუფებს შეიძლება მიეკუთვნოს კერძო სკოლის

³⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 23 იანვარი, 2025, საქმე Nას-159-2024.

ხარჯები, როცა ბავშვის მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეუძლებელია მსგავსი სერვისის საჯარო სკოლაში მიღება, დამატებითი სახელმძღვანელოები თუ მოწყობილობები; სამედიცინო ხარჯები, რომელიც აუცილებელია განსაკუთრებული საჭიროების მქონე პირთათვის.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში სასამართლო პრაქტიკა ცდილობს კანონმდებლობაში არსებული ბუნდოვანების/განუსაზღვრელობის აღმოფხვრას, მისთვის მინიჭებული ფართო დისკრეციის ჯეროვნად გამოყენების გზით, უშუალოდ ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას გვხვდება არაერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკა, რაც ართულებს სამომავლოდ მისაღები გადაწყვეტილების განსაზღვრის შესაძლებლობას. შედეგად, შესაძლოა სრულყოფილად ვერ მოხდეს ბავშვის საუკეთესო ინტერესის დაცვა, რაც ალიმენტის დადგენის უმნიშვნელოვანეს მიზანს წარმოადგენს. სწორედ ამიტომ მიზანშეწონილია საერთო სასამართლოების ჩართულობით ცხრილის, სახელმძღვანელო მითითების შემუშავება, რომელიც მოახდენს ასაკობრივი ჯგუფისა და მშობლის შემოსავლის მიხედვით, გადასახდელი ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრას. ამასთან, უნდა შენარჩუნდეს ზოგადი წესი, რომლის თანახმად, რამდენადაც მაღალია ოჯახის შემოსავალი, იმდენად მაღალი უნდა იყოს გადასახდელი ალიმენტის ოდენობა.

ბიბლიოგრაფია

სამეცნიერო ლიტერატურა და სტატიები:

- ზარნაძე, ეკა. „ალიმენტზე ბავშვის უფლების რეალიზების გამოწვევები კანონმდებლობასა და სასამართლო პრაქტიკაში.“
სამართლის ჟურნალი, N1 (2025): 111–135.
- ლომთათიძე, ეკატერინე. *ალიმენტის განსაზღვრა და აღსრულება: საუკეთესო პრაქტიკის კვლევა*. თბილისი, 2022.
- “Child Support in Canada.” Divorce Canada. <https://divorce-canada.ca/child-support-in-canada>
- Rath, Thomas. “Kindesunterhalt und Betreuungsleistungen bei gemeinsamer Obsorge.” Masterarbeit, Universität Graz, 2019.
- Schnabl, Lukas. *Vereinbarungen über den Kindesunterhalt*. Graz: Universität Graz, 2022.
- Venohr, Jane. “Child Support Guidelines and Guidelines Reviews: State Differences and Common Issues.” *Family Law Quarterly* 47, no. 3 (Fall 2013): 327–352.

ნორმატიული აქტები და საერთაშორისო ხელშეკრულებები:

- ბავშვის უფლებათა კოდექსი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 27/09/2019. <https://matsne.gov.ge/document/view/4613854?publication=12>.
- ბავშვის უფლებათა კონვენცია. მიღებულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1989 წლის 20 ნოემბერს. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>.
- ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტი. რეკომენდაცია N R (84) 4 „შობლის პასუხისმგებლობების შესახებ“. 28 თებერვალი, 1984. <https://www.coe.int/en/web/cdcj/recommendations-resolutions-guidelines>.
- სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი. მიღებულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1966 წლის 16 დეკემბერს. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>.
- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 24/07/1997. <https://matsne.gov.ge/document/view/31702>.
- Bürgerliches Gesetzbuch [BGB] [German Civil Code]*.

სასამართლო პრაქტიკა:

- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის გადაწყვეტილებები საქმეებზე: Nას-876-2019 (26.07.2019);

ნას-161-2022 (22.06.2022); ნას-341-2022 (14.06.2022); ნას-908-2022 (05.10.2022); ნას-1007-2024 (08.11.2024); ნას-1306-2024 (27.11.2024); ნას-1395-619-2018 (09.12.2024); ნას-1435-2024 (23.12.2024); ნას-910-2024 (20.12.2024); ნას-159-2024 (23.01.2025); ნას-1481-2024 (28.02.2025).

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის გადაწყვეტილება საქმეზე N2/18472-25 (30.07.2025).

ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის გადაწყვეტილება საქმეზე N2/1183-25 (17.10.2025).

Bundesgerichtshof (BGH), Urteil vom 25.09.2019 – XII ZB 25/19 (Deutschland).

Landessozialgericht (LSG) Baden-Württemberg, Urteil vom 19.07.2007 – L 7 AS 5570/06 (Deutschland).

MECHANISMS FOR DETERMINING ALIMONY AMOUNTS

NATIA MAKHATADZE

Doctor of Law

Georgian National University (SEU)

Professor, Georgia

n.makhatadze@seu.edu.ge

Abstract. Article 1214 of the Civil Code of Georgia establishes the categories of fairness and reasonableness as the criteria for determining the amount of child support (alimony). Georgian legislation, as well as judicial practice, does not provide for criteria other than the aforementioned. These designated categories are abstract in nature and grant the court broad discretionary power of interpretation. This creates an increased risk of inconsistent case law development, which ultimately poses a threat to the best interests of the child.

This paper outlines specific requirements to be taken into account when determining child support amounts, which must be given particular weight in the process of administering justice in order to guarantee the best interests of the child as enshrined in the Code on the Rights of the Child.

Drawing on alternative legal models, the paper provides a comprehensive analysis of child support calculation systems and the potential for recalculation through indexation, serving the ultimate objective of safeguarding the best interests of the child in legal proceedings.

Keywords: alimony, model, best interests of the child, financial status, child support obligation.